

Zranitelní stromoví akrobati

Veverky se dokázaly přizpůsobit změněné krajině a zdá se, že městské prostředí jim dokonce vyhovuje. Přes nespornou nenáročnost a vitalitu však jejich život čas od času zcela závisí na pomoci člověka

TEXT A FOTO: DENISA MIKEŠOVÁ

Veverky žijí všude, kde městskou krajinu oživují hájky nebo alespoň rozlehlejší parky. Dokonce se zdá, že jim městský život vyhovuje. Na některých místech jsou v parcích hojnější než ve volné přírodě, kde naopak těchto stromových akrobatů ubývá.

DOBŘÝ ÚMYSL JE MÁLO

Vnímavá inteligentní očka upřeně sledují každý náš pohyb. Drobný hlodavec párkrát mrskne huňatým ocasem. Chvilí otálí, ale přemožen lákadlem v podobě lískového oříšku nakonec zručně přihopsá po křivolaké větvi až k pletivu a drobnými prstíky s ostrými, zahnutými drápky nabízený pamlssek přijme.

Sameček Bubula má za sebou přes zdánlivou bezstarostnost velmi pohnutou minulost. Byl nalezen jako týden staré veverátko a jeho příběh by měl dokonale šťastný konec,

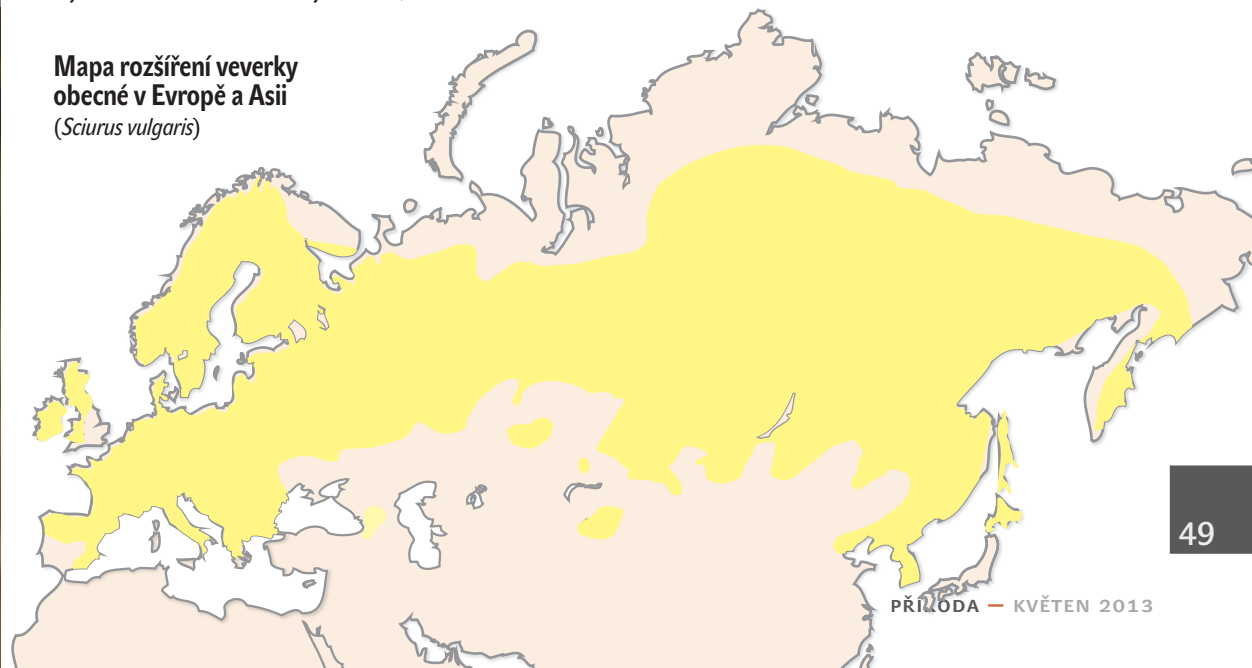
kdyby ho nálezkyně ihned odevzdala do odborné péče. Ta však nabyla přesvědčení, že rozkošného tvorečka vypiplá sama. A tak byl chudák Bubula nejprve popálen zahřívací lampou a poté mu jeho nevhodná strava zcela rozhodila metabolismus. Teprve když se veverák ocitl na pokraji smrti, pochopila jeho opatrovnice, že dobrý úmysl a láska ke zvířatům prostě nestačí.

VÝJEVY Z VEVEŘČÍ NEMOCNICE

Bubula byl na pokraji vyčerpání předán do rukou manželů Soukupových, kteří na základě dlouholetých zkušeností veverčákovi alespoň částečně vrátili ztracené zdraví a chuť do života. Z následků předchozí špatné péče se ale Bubula léčil dalších několik měsíců, dodnes má slabou tělesnou konstituci a ne-

← Veverka v typickém ostražitém postoji. V případě pocitu ohrožení následuje úprk na strom

Mapa rozšíření veverky obecné v Evropě a Asii (*Sciurus vulgaris*)

↑ Sameček Bubula doplatil na neodbornou péči. Na snímku ve věku šesti týdnů

← Spirálovitý pohyb po kmenech vzrostlých stromů veverkám leckdy pomůže uniknout před útočícím predátorem

narostly mu správně zuby, takže v záchranné stanici musí dožít jako trvale handicapovaný jedinec.

Podobně pohnutý osud stihl samičku Larvu. Od nálezců se dostala do záchranné stanice až po několika dnech. Po celou dobu měla v nose vzrostlou muší larvu, která si z miniaturního veverčího mláděte udělala prostřený stůl. V záchranné stanici mládě terorizujícího cizopasníka zbavili. „Bylo to, jako byste dospělemu člověku vytáhli z nosu menšího hada,“ snaží se připodobnit poměr velikosti larvy a hlavy veverčete pan Petr. S manželkou Kateřinou zvítězili nejen nad parazitem, ale

následně i nad zánětem slinných žláz a veverče tak na poslední chvíli sundali „hrobníkovi z lopaty“. Bohužel ani Larva se podobně jako Bubula už nevrátí zpět do volné přírody. I když je z ní dospělá mladá dáma, vzrůstem stále připomíná odrostlejší mládě. „Kdyby se k nám dostala

a páření se odehrávají často ještě během zimních měsíců a první vrh může mít veverčí máma již koncem ledna. Zdatná samice odchová za rok mláďata dvakrát, výjimečně až třikrát. V případě dvou vrhů veverky přichází na svět obvykle v únoru a březnu a pak v červnu a červenci.

matka uvede malé veverče do stavu podobného hypnóze

hned po nálezu, mohla by se vrátit do přírody,“ dodává pan Petr.

KOČOVNÝ ŽIVOT VEVEŘČÍCH MATEK

Život veverky obecné (*Sciurus vulgaris*) není jednoduchý. Námluvy

Veverátka přijdou na svět holá a slepá v jednom z hnízd, která matka ve svém teritoriu rozmísťuje v korunách stromů. Hnízdo ve tvaru ragbyového míče o průměru 25–30 cm je postaveno z větviček a z důvodu bezpečnosti má dva východy, aby při náhlém útoku predátora mohli jeho obyvatelé snáze uniknout. Spleteno bývá velmi pevně, takže i při pádu z výšky stromu, např. za silného větru, se mláďatům uvnitř zpravidla nic nestane. Pád utlumí i bohatá výstelka z lýka a mechu, která zároveň slouží jako tepelná izolace. Pokud samice hnízdo dobře zateplí, může vnitřní teplota i v silných mrazích dosáhnout dvaceti stupňů!

Aby samice zmátla predátory, stěhuje čas od času mláďata do dalších připravených hnízd. Použije při tom trik, který při přenášení mladých využívá i liška nebo jezevec. Mládě je nejprve matkou

JAK VEVEŘKÁM POMŮŽETE

1. Při nálezu veverky okamžitě volejte ZS Pinky. Linka 606 070 632 je nonstop v provozu. Dostanete odborné instrukce, jak postupovat, než si pro zvíře ze ZS přijedou. **Hlavně veverku ničím nekrmte!**
2. Nepokoušejte se sami o odchov nalezené veverky. Čím je veverče menší, tím spíš mu můžete ublížit nebo ho neodbornou péčí zabít! Navíc porušujete Myslivecký zákon č. 449/2001 Sb. a zároveň v případě chráněných veverek i Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Hrozí vám pokuta včetně zabavení zvířete.
3. V zimě veverkám pomůžete vyvěšením veverčího krmítka, do kterého nasypete vhodnou potravu. Návod na stavbu krmítka pro veverky najdete na stránkách ZS Pinky (www.veveratka.cz). Nikdy veverkám nedávejte mandle – jsou pro ně jedovaté!

ZS PINKY – NEMOCNICE PRO VEVERKY

Manželé Soukupovi provozují záchranou stanici Pinky ve svém volném čase a z velké části na vlastní náklady. Pokud chcete fungování záchrané stanice podpořit, najdete potřebné informace na stránkách www.veveratka.cz – odkaz „Jak

nám můžete pomoci“ v prostřední části levého sloupce.

VEVEŘÁČKÁ KRONIKA

V případě, že se o veverčím životě chcete dozvědět víc, najdete množství dalších

informací v knize Veverčácká kronika, kterou paní Soukupová napsala jako hold samičce divoké veverky Pinky, jež svým způsobem byla skutečnou zakladatelkou stanice. Kniha již vyšla ve druhém, rozšířeném vydání.

stočeno do klubíčka – samice ho uchopí zuby za kůži na břiše nebo na bocích a předními tlapkami mu přejede několikrát po těle, jako kdyby uhlazovala svazek naloupaného lýka. U mláděte nastane tzv. paroxysmální útlum. Díky tomuto stavu podobnému hypnóze mládě ztuhne, takže ho matka může v zubech pohodlně přenést na potřebnou vzdálenost. Při přenosu drží veverče zakousnuté za břicho, zatímco jeho tělíčko má ovinuté zespodu kolem krku. Veverka využívá brzkých ranních hodin s mlhavým počasím či deštěm, aby byla pro oči predátorů skutečně „neviditelná“. Pozorovat něco takového se tedy jen tak nepodaří.

↘ Samička Larva při příjmu a ve věku tří měsíců

OPUŠTĚNY KVŮLI PODCHLAZENÍ

Po třech týdnech jsou mladé veverky již plně osrstěny, oči otevírají ve věku jednoho měsíce. Když je jim šest

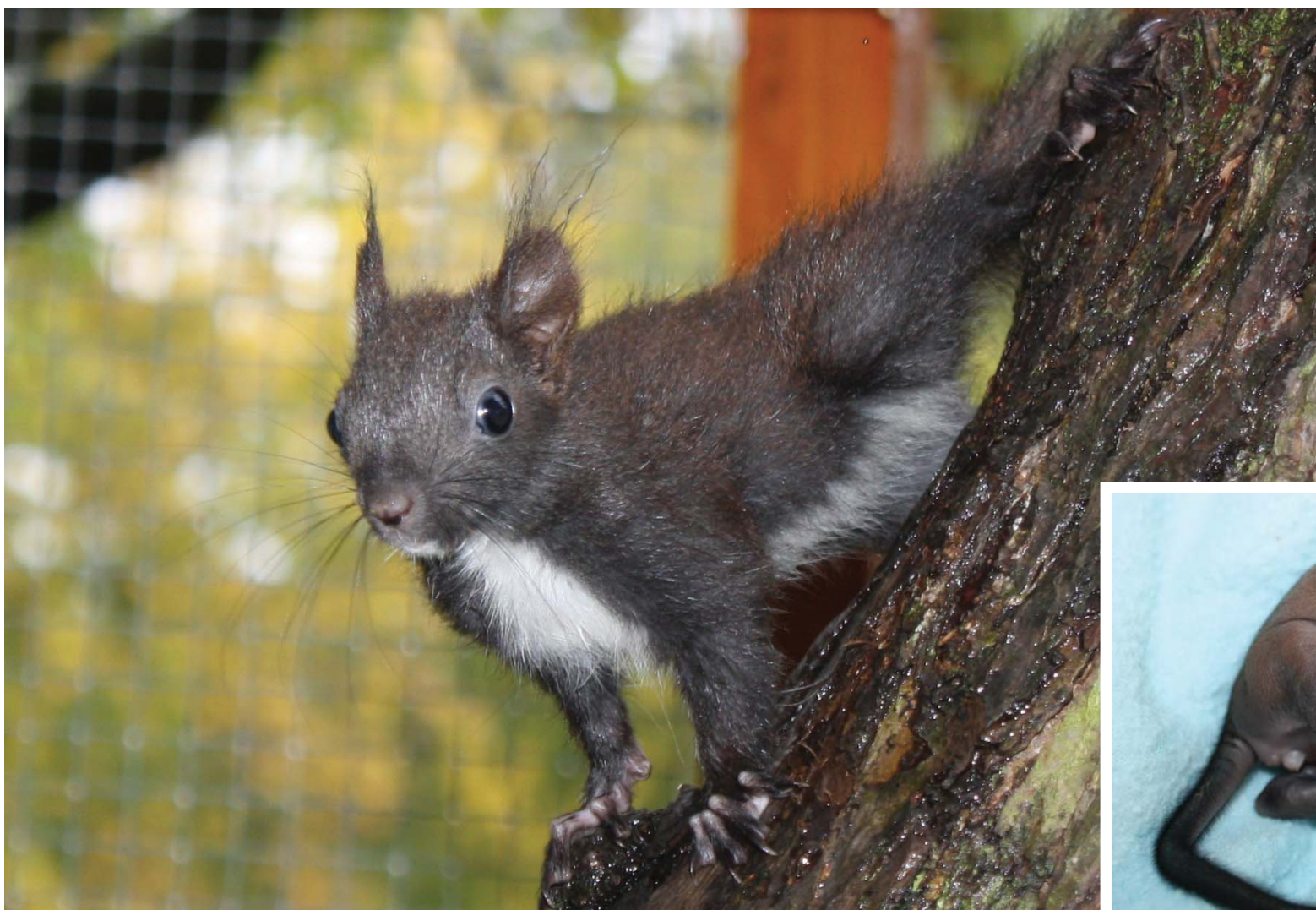
opuštěné veverče může umírat i několik dní

týdnů, začínají vylézat z hnízda, aby prozkoumaly jeho okolí. V tomto období jsou veverčátka také nejzranitelnější. Ještě jsou slabá a nemotorná, a tak mohou lehce spadnout ze

stromu, na ten již ovšem nedokážou sama vyšplhat.

Pokud samice pád mláděte přímo nevidí a nedopraví ho okamžitě zpátky do hnízda, je „sirotek“ více méně odsouzen k smrti. Drobné veverčí tělíčko na zemi rychle prochladne. Veverka navíc bohužel posuzuje zdravotní stav svých potomků kromě jiného podle tělesné teploty. I když tedy nařikající veverčátko najde, bude ho kvůli prochladnutí považovat za nemocné a opustí ho. Proto při nálezu veverčího mláděte na zemi platí na rozdíl od ostatních savců přesný opak: mládě je nutné sebrat, protože matka se pro něj nevrátí!

Jestliže je opuštěné veverče zdatnější, může umírat i několik dní. Pokud se nestane snadnou kořistí predátora, brzy ho objeví mouchy a nakladou do jeho srsti a tělních ot-

vorů vajíčka, z nichž se vylíhnou larvy, které veverče doslova sežerou zaživa.

ZPÁTKY DO DIVOČINY

Na záchranu malých veverek, které třeba vypadnou z hnízda, se specializuje záchranná stanice pro veverky Pinky při ZS ČSOP v Pátku u Poděbrad. Úspěšně funguje už šest let a ročně tudy projde kolem 100 veverčat. Loni bylo množství přijatých pacientů zatím nejvyšší – 106 veverek, což je asi polovina z celkového počtu veverčat, která nálezci odevzdají do záchranných stanic v ČR. Pro nalezené sirotky si manželé Soukupovi jezdí po celé republice. Zaměstnání, které oba vykonávají z domova, jim umožňuje zajišťovat chod stanice jako náročné hobby a přizpůsobit se veverčím potřebám.

Jakmile se veverčata úplně zotaví a dosáhnou věku, kdy přecházejí z náhražky mateřského mléka na pevnou stravu, jsou přesunuta do 6 metrů vysoké venkovní rozběhové voliéry. Jednak si musí odvyknout na kontakt s člověkem a naopak přivyknout na společnost druhých veverek, aby získala správné veverčí návyky a dokázala se socializovat. Za druhé je interiér voliéry uzpůsoben tak, že veverky mohou trénovat spirálovitý pohyb po kmenech vzrostlých stromů, který jim v divočině leckdy pomůže zdárně uniknout před útočícím predátorem.

Ve společné voliéře se veverčatům instinkty obnoví rychle, takže při vypouštění do volné přírody se bojí i svých dočasných pěstounů. Uzdravené mladé veverky jsou vypouštěny ve stáří tří měsíců, neboť v tomto věku jsou na osamostatnění přirozeně geneticky připravené. Velkým úspěchem ZS Pinky je statistika, že 95 % veverek, které se manželům Soukupovým podaří vyplatit a uzdravit, se může navrátit k plnohodnotnému životu na svobodě.

KAŽDÝ ŽIVOT MÁ CENU

Veverka obecná je u nás a ve většině států Evropy chráněným druhem. Přesto není stav veverčí populace ve volné přírodě nijak růžový. Kulturní lesy jsou málo úživné a veverčí životy také končí na silnicích pod koly automobilů. V posledních letech představují velké nebezpečí také přemnožené kočky domácí. Kočičí sliny navíc obsahují nebezpečné bakterie, takže veverka může uhynout i na následky nepatrného škrábance.

Veverky se mohou dožít šesti až sedmi, v zajetí i deseti let. Jednoho roku se ovšem nedožije značná část veverčat a průměrný věk dospělců se pohybuje pouze kolem dvou až tří let. Zachráněný život každého jedince má tedy velkou hodnotu.

Jak jsme se dozvěděli od pana Petra, mladé veverky přecházejí na pevnou stravu (ořechy, pupeny, houby, semena šišek, žaludy atd.) teprve kolem osmého týdne po narození. Do té doby se živí pouze mateřským mlékem, i když od šesti týdnů věku už na první pohled vypadají jako zmenšená kopie dospělé veverky. Ve skutečnosti však ještě nemají vyvinuty horní zuby, takže jsou po ztrátě matky bez mateřského mléka odsouzena k smrti hladem.

Veverka není kontaktní zvíře. Pokud je zdravá, má tendenci před člověkem prchat. Jestliže se dospělý jedinec nechá od člověka chytit, je to signál naprostého vysílení nebo

těžkého poranění. V případě, že se k vám při procházce snaží malá veverka vytrvale přidružit nebo po vás dokonce leze, je něco špatně. Bez prodlení pak kontaktujte ZS Pinky a poraďte se, jak dál postupovat. V mnoha případech se jedná o zoufalého „sirotka“, umírajícího bez matky hlady. Včasnou odbornou pomocí mu lze pořád zachránit život. <

↑ Veverky jsou rezavé, černé nebo hnědé, v nejrůznějších odstínech. Jen břicho je vždy bílé

CO JEŠTĚ O VEVERKÁCH NEVÍTE

- » Dříve byly veverky loveny pro kožešinu, maso i kvůli mýtu o jejich škodlivosti. Některé prameny uvádějí, že ještě ve 20. letech 20. století bylo na našem území uloženo přes 100 000 kusů veverek ročně.
- » Veverky rozhodně nejsou v žádném smyslu škodná, maximálně se s chutí přizívají na plodech ořešáků v zahradách. V době březosti má samice velkou potřebu vápníku, proto s oblibou okusuje shozené parůžky nebo kosti, případně si smlsne na loji. Alois Mikula uvádí jako zajímavost, že v některých skryších veverek byly nalezeny doslova zásoby lebečních kostí drobných ptáček. Snad odtud pramení rozšířený mýtus o veverkách, které plení ptačí hnízda. Sám Mikula dále píše, že veverky byly maximálně pozorovány při požívání kukel mravenců či olizování sladkých výkalů mšic.
- » I pan Petr nám potvrdil, že požívání ptačích holátek veverkami je pověra. „Dospělým veverkám, které u nás z důvodů zdravotního handicapu ve stanicích dožívají, jsme ze zvědavosti zkoušeli nabízet k jídlu už leccos. Na maso ale vždy reagovaly s naprostým odporem,“ řekl.
- » Štětky narůstají veverkám v říjnu jako součást zimní srsti. V dubnu se zbytkem srsti vylínají a po zbytek roku jsou uši holé. Veverka líná dvakrát do roka. Pozoruhodné je, že podzimní línání začíná na kořeni ocasu a postupuje směrem k hlavě, zatímco na jaře veverka začíná línat vpředu na těle, odkud se srst vyměňuje ke špičce ocasu. Objem ocasu v zimě bývá dvojnásobný.
- » Podle svého ocasu dostaly veverky vědecké jméno. Starořecký výraz sciurus pochází ze slov skia (stínit) a oura (ocas). V překladu název rodu těchto hlodavců tedy znamená „svým ocasem se zastíňující“. Husté osrstěný ocas totiž veverkám neslouží jen při skoku ze stromu na strom jako kormidlo, brzda a padák zároveň. Zvířata jej používají i jako příkrývku při spánku a za letních veder se s ním skutečně zastíňují.